

# A KÁDÁR RENDSZER KIALAKULÁSA ÉS MINDENNAPJAI

## 1. Fogalma:

- Az **1956 és 1989 közötti** évek elnevezése.
- Nevét **Kádár János**ról (eredetileg Csermanek János) kapta.



## 2. Szakaszai: két nagy szakaszra oszlik:

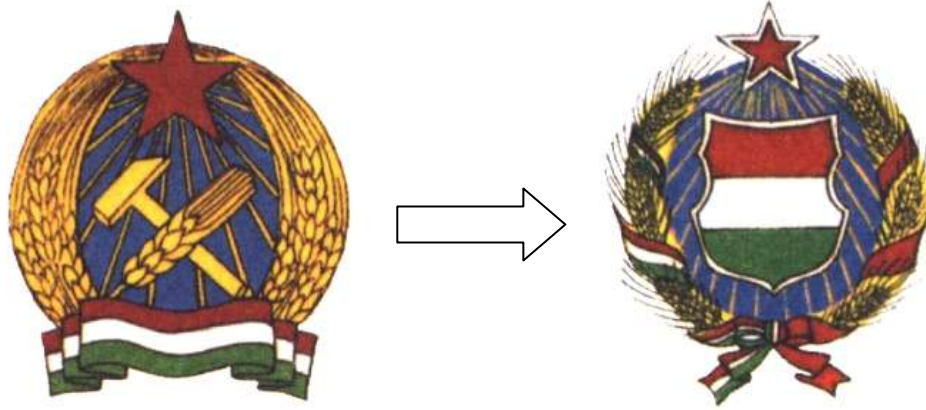
### I.: Kemény diktatúra: a konszolidáció **1956 után (1957-63)**

#### a) Kádár elsőnek a megtépzott tekintélyű pártot állította helyre.

- A **többspártrendszer** már szóba sem jöhetett.
- A **politikai véleménykülönbségek nyílt formában nem jelenhettek meg** a szűk pártvezetésen kívül, mint ahogyan az 1953-1956 között történt.
- **1956 megbélyegzése** (ellenforradalom, OSE: októberi sajnálatos események)
- a forradalmárokkal való véres **leszámolás** (Nagy Imre és társai kivégzése)
- a **passzív ellenállás elfojtása** (MÚK: márciusban újra kezdjük)
- A **párt ellenőrzése alá került a teljes társadalom**: a központi bizottságok osztályai irányították a minisztériumokat, a tanácsokat. A **pártvezetés döntött a gazdasági tervekről, az életszínvonalról, a kulturális életről.**
- A pártvezetésben szigorú fegyelem uralkodott. Az egyszemélyi vezető feltétlen tekintélye nem külsődleges jegyekből (**személyi kultusz**), hanem a vezetésen belül elfoglalt állandó centrumhelyzetéből ("kétfrontos harc"- a **baloldali** és a **jobboldali** elhajlásokkal szemben), kiegyensúlyozó taktikai képességeiből és a szovjet vezetéshez való alkalmazkodásból eredt.
- a **diktatúra intézményrendszerének** visszaállítása
  - ⇒ az MDP helyett megalakítja a **Magyar Szocialista Munkáspártot (MSZMP)**; visszaáll az **egypártrendszer**
  - ⇒ az ÁVH helyett létrejön az **új rendfenntartó karhatalom: a munkásőrség** (pufajkások)



- ⇒ a rendet az országban maradó **szovjet hadsereg** is biztosítja
- ⇒ **új címer** a gyűlölt Rákosi-címer helyett



- **Kádár személyi hatalmának** megszilárdulása: az egész korszakban ő volt az **MSZMP főtitkára** (Rákosi és társai többé nem térhettek vissza)
- a rendszer nemzetközi elismertetése: **1963-ban az ENSZ is elismeri** a kádári Magyarországot

#### b) Tömegbázis kialakítása

- Kádár-rendszer nem törekedett az egyes társadalmi csoportok megtörésére, ellenkezőleg, a (volt) középparasztságot, a régi **értelmiséget** és **középosztályt** különféle gesztusokkal igyekezett "integrálni".
- **Megszűnt a továbbtanulás közvetlen és durva korlátozása, a nyugatra történő kiutazás tilalma**, szabadabb lett a kulturális élet.
- **Nem volt szükség a rendszerrel való egyetértés állandó demonstrálására.** (Rákosi: „Aki nincs velünk, az ellenünk van!” Kádár: „Aki nincs ellenünk, az velünk van!”)
- Az emberek többsége **relatív anyagi biztonságban élhetett**, az életszínvonal szerény egyenletességgel növekedett. Megjelenhettek a korábbi években elképzelhetetlen fogyasztási szokások a gazdaság és a kultúra területén.
- A párt megfogalmazta az általános művelődéspolitikai irányelveit, melyben **a szocialista realizmus mellett elismerte más irányzatok létjogosultságát is.**
- A hatalom igyekezett **rendezni viszonyát az értelmiséggel** is. 1958-ban rögzítették, hogy a népi írók mozgalmával szemben milyen fenntartásaik vannak, azonban kinyilvánították, hogy munkásságukat értéknek tekintik, és alkotómunkájukhoz minden segítséget megadnak.
- A **fiatalság politikai nevelését a Kommunisták Ifjúsági Szövetségétől, az úttörő- és a kisdobos mozgalomtól** várták el. A hitélet ellenőrzését ismét az Állami Egyházügyi Hivatal vette a kezébe (1959), de a nyílt beavatkozás helyett inkább az együttműködés kialakítására törekedtek.
- Megegyezés történt a **pápával** is, ennek értelmében az Elnöki Tanács lemondott a **főkegyúri jog** gyakorlásáról, a **pápa** cserébe hozzájárult, hogy a papok letegyék az esküt az **államra** és az alkotmányra. Ezzel a Vatikán is elismerte a Kádár-rendszert (1964).

#### c) Az állam irányítása:

- Az állami életet a pártszervek szinte közvetlenül irányították ("**kézi vezérlés**"), az **országgyűlés működése formális** volt, kb. 8-10 napot ülésezett és 3-4 **törvényt** hozott egy évben. A **rendszert rendeletekkel működtették.**

- 1966-tól a listás szavazás helyett egyéni jelöltekre szavazhattak a választópolgárok, 1970-től már az állampolgárok jelölőgyűlése szavazott arról, hogy ki lehetett képviselőjelölt, de ezek az intézkedések lényegében nem jelentettek változást a monolit hatalmi struktúrában.
- A helyi döntéseket a "**vállalati négyszög**" hozta: az intézmény vezetője, a párttitkár, a **KISZ-titkár** és a **szakszervezeti bizalmi részvételével**.

#### d) Közkegyelem: a kemény diktatúra vége

- A politikai élet és a gazdaság nyugodt állapotát a hatalom a sorozatos amnesztiával jutalmazta, a hatvanas évek elejére a legtöbb politikai fogoly elhagyhatta a börtönét. A rendszer elismerését jelentette, hogy 1962-ben - miután korábban **Kádár nyilatkozott arról, hogy tiszteletbe fogja tartani az emberi jogokat** - az **ENSZ levette napirendjéről a magyar kérdést** és a nyugati országok sorban helyreállították a diplomáciai kapcsolataikat Magyarországgal. Ez az új rezsim végleges nemzetközi elismerését jelentette.
- A belső konszolidáció végső állomásai az **1963-as közkegyelem** (nem terjedt ki a fegyveres harcosok egy részére), a párt rákosista vonalának kiszorítása a vezetésből és az MSZMP VIII. kongresszusán meghirdetett "aki nincs ellenünk, az velünk van" elv meghirdetése voltak. Ennek megfelelően egyre több pártunkívüli tölthetett be fontos gazdasági, társadalmi, kulturális szerepet. Az ő kinevezésükhöz is alapfeltétel volt a pártszervezetek támogatása.

## II. A puha diktatúra: (1963-1989)

- A megtorlás elmúltával, a **konszolidáció** évei alatt a szocialista táborhoz képest elviselhetőbb élet alakult ki Magyarországon. Ha valaki nyíltan nem sértette a tabukat - az 1956-os forradalom, az **egypártrendszer**, a szocialista építés, a Szovjetunióhoz fűződő egyenlőtlen viszony -, akkor az **viszonylag háborítatlan magánéletet** alakíthatott ki. Már nem volt elvárás a rendszer melletti látványos kiállás, a hatvanas években a **helyi kisközösségek újrászerveződésének alig voltak akadályai, növekedtek a személyi autonómia határai**. Már nem üldözték azokat, akik a Szabad Európa rádiót hallgatták, a nyugati divatnak megfelelő hajviselettel, öltözködéssel elütöttek a rendszer által elvárt normáktól (alkalmi atrocitások azért "természetesen" voltak). A **templomba járás** csak a párttagok és a pedagógusok számára volt tilalmazott.
- A szocialista országokban szokatlanul **nagy utazási szabadság** is hozzájárult ahhoz, hogy a polgárok örüljenek a rendszer kínálta előnyöknek, s ne adjanak hangot elégedetlenségüknek. A szocialista tömb országaiba (kivéve a Szovjetuniót és Jugoszláviát) piros útlevelemel vízum nélkül lehetett utazni. A nyugati országokba háromévenként - minimális valutakeret felhasználásával - kék útlevelemel mehettek azok, akiket a rendszer arra alkalmasnak tartott.
- A magánszféra további erősödését jelentette a **hétvégi telkek megszerzésének lehetősége**. A városi ember hétvégéit kis házának csinosítására, telkének művelésére fordította. Ezzel nem csak a nagyvárosi betondzsungelnek fordított hátat, de a **társadalomból** is kivonulhatott. Ehhez autóra is szüksége volt, s mivel az átlagfizetések nem tették lehetővé ezeknek a javaknak az elérését, a legtöbb ember túlórázott, a "második gazdaságban" próbálta jövedelmét kiegészíteni.

- A nyugati fogyasztói szokásokhoz való közeledés itthon csak hihetetlen erőfeszítések árán volt lehetséges. Ennek a **feszített élettempónak főleg a népegészség romlása** lett a következménye. Nőtt az **öngyilkosságok, a válások száma**. **Alkoholfogyasztásban**, keringési betegségekben Európa élvonalába kerültünk. A deviancia jelei állandóan erősödtek. Az egyre nagyobb pénzhiánnyal küzdő egészségügy nem volt képes a helyzet javítására. A hivatalos politika agyonhallgatta a kiáltó adatokat. A családokban folyamatosan csökkent a gyermekek száma.
- **mezőgazdaság fellendülése:**
  - ⇒ a TSZ mellett engedélyezett a **háztáji gazdálkodás**
  - ⇒ nagyarányú **gépesítés** a TSZ-ekben
  - ⇒ a mezőgazdaság lesz a Kádár-korszak sikerágazata
- **viszonylagos jólét, emelkedő életszínvonal:** TV, mosógép, autó (Trabant)



- A magyar **polgár úgy érezte, hogy van miért gürcölnie**, mert - bár nagy áldozatok árán - de a "**gulyáskommunizmusban**" (**Hruscsov** szóalkotása) előrébb juthat. A többi szocialista országhoz képest egy élhetőbb országot látott maga körül (**a legvidámabb barakk**). Ezek a lehetőségek és az adományozott "kis szabadságok" a politikától a magánszféra felé fordították az embereket. A "kádári" állampolgár a személyes túlélésre rendezkedett be.
- Gond: a viszonylagos jólétet **hitelek felvételével** érték el: az ország **államadóssága óriásira** növekedett.

**Összegzés:** a Kádár-rendszer **gyakorlatilag elérte azt a maximumot, amit a szovjet elnyomás ellenében ki lehetett hozni** ⇒ a társadalom nagy része emiatt **elfogadta a diktatúrát**, nem ismétlődött meg 1956.